

semmint a liturgikus ünnep megilletődött komolyságát. Úgy gondolom, nem karácsony a karácsony pásztoradal nélkül, de ha a pásztoradatok eluralkodnak a templomi énekkendőben, bizony maguk is a karácsony „kiüesítéséhez” járulnak hozzá. Igazi helyük a főisten-tiszteleten kívüli, a karácsonyi vígságot szolgáló együttléteken lenne, s csak egy-egy közülük, betétként a liturgiában. A legrégebb és legjobb ilyen darab a „Csordapásztorok” (ÉE 41), de persze ide tartozik az ÉE 43–45 is.

Végül utolsó helyre tenném azokat a próbálkozásokat, melyek a XX. századi *egyéni líra* hangján kommentálják az ünnepet. Bizony legtöbbjük szövege – népszerűségük ellenére – joggal hívja ki a hittani, liturgiai, nyelvi, irodalmi kritikát maga ellen. Zeneileg a legjobb, amit elmondhatunk róluk, hogy jelentéktelenek. Hadd ne említsem őket egyenként!

Ha nem is gondolom, hogy a népszerű énekeket ki kellene üldöznünk, úgy vélem, a kántor feladata a fentiekből kiolvasható. Lassú, szisztematikus munkával fel kellene javítanunk saját templomunk karácsonyi énekrepertoárjának egészét. Megvan hozzá az énekanyag!

Dobszay László

Tapasztalataim a Népénektár gyakorlatba vitelével kapcsolatban

Nagymácséd 2500 lakosú felvidéki község; lakosságának nagy része katolikus és magyar. Hagyományosan vallásos falu, templombajáró nép lakja, a népi vallásosság több formában is él. Az emberek szívesen énekelnek. A templomban csak a Szent Vagy Uram! énekeit és a Szigeti-miséét éneklik, újabban az ún. „diákmiséken” a gitáros ének is helyt kapott. A zárándoklatokon és a templomon kívül saját imafüzetekből énekelnek. Ezek között vannak régi, kézzel másolt énekek és újonnan terjesztett, sokszor eléggé összetétkölt újabb szerzemények.

1991-ben, 16 évesen lettem orgonista templomunkban. Ekkor fedeztem fel a Népénektárat, amely a plébánia polcán porosodott. Önerőből tanulmányoztam, megszerettem énekeit, különösen a gregorián jellegűeket és a liturgikus bevezetőket és magyarázatokat. Úgy éreztem, ekkora kincs és szépség nem maradhat rejtve, meg kell osztanom a hívekkel. A plébános úr nem ellenezett, szabad kezét hagyott, s csak azt kérte, hogy szóljak neki, s a régi énekeket továbbra is énekeljük.

1991 és 1994 között próbálkoztam, hogy a liturgia énekei közé fokozatosan a Népénektár énekeit becsempésszük, s itt elsősorban az antifónás és könnyű gregorián énekekről volt szó, mert ezek könnyű nélkül is énekelhetők voltak. A feladatot nehezítette, hogy valójában egyedül voltam, önképző kántorként, fiatalos lelkesedéssel, de bátoritanul is. A 3 év eredménye, ha a megtanult énekek számát vesszük, nem túl látványos, de mégis fontos lépésnek tartom.

A megtanult énekek:

1. Kiindulásul a zsoltártónusokat választottam. Az Olvasmányok Rendje válaszos zsol-tárait egy-egy liturgikus időszakban más és más zsoltártónushoz kötöttem. Így a hívek elsajátították a római sorozat 1., 2., 6., 8., s a magyar sorozat 6., 7. tónusait. Megalapozásnak tekintettem a recitáló stílushoz, és a gregorián dallamvilághoz.
2. Az egyes nagyobb ünnepek liturgiájához antifónákat tanultunk. Nagyon könnyűnek mutatkozott a 600. – „Aki nékem szolgál” típusú antifóna, valamint az 553. – „Békeséget hagyok...” húsvéti antifónák dallama, a többi típus eléggé nehéznek mutatkozott. Megtanultuk az 501-es Aspergest is, amelyre elsővasárnaponként került sor, szintén az „Ez az a nap” – húsvéti graduálét.
3. A szentmise állandó énekeiből a Cecília-mise Kyriéje, a 463, 464 – Szent vagy és Isten Báránya került sorra, hosszú próbák és gyakorlás után is eléggé nehézkesen megy. Úgy érzem, nehéz az átmenet a falusi hívek számára a megszokott, ütemekre írt ordi-náriumról a gregorián dallamra. Talán épp azért, mert ezeket senki sem tanította nekik. Viszont a 415-ös trópusos Kyriék válasza sikeres volt.
4. A népénekek közül csak kettőt tanultunk meg: a 6. számú „Ó jöjj, ó jöjj” kezdetű és a templomunk védőszentjének himnuszát (Hogy dicsérhessünk...) Viszont a népénekek kiválogatásában a Népénektár szempontjait próbáltam érvényesíteni.

Felnőttek és gyerekek kis csoportjával, nyári lelkigyakorlaton a zsolozsma egyes részeinek éneklésére is sor került (himnusz, rezponzórium, ev. kantum), s kár, hogy ez nem folytatódott tovább. Megfigyeltem, hogy a fiatalok is fogékonyak a szépre. Néhány fiatal segítségével, ha kicsit talán szólóének jelleggel is, de sikerült a szent háromnap liturgiáját kiegészítenünk a Népeinktár szerint. (Glória- és alleluja-visszaadás, lábmosás szertartása alatt, kereszthódolatkor Victimae paschali..., Veni sancte)

Az énekeket a néppel a vasárnapi szentmise előtt gyakoroltam. Általában orgonakísérettel, mert nélküle erősen deformálták a dallamot. Az ambótlól énekeltem elő és vezettem. Kezdetben nagyon félénken és bizalmatlanul énekeltek. Különösen a férfiak padsoraiból nem jött hang. Mihelyt azonban jobban megtanulták az éneket, felszabadultan énekeltek a közönség. Több visszajelzés is érkezett, milyen szép ez az ének. De többen mondták: minek kellene újítások...

Szemináriumba vonulásom után kicsit elakadt az egész, mert nem sikerült utánpótlást szerezni, habár akadt fiatal, aki beiratkozott a pesti kántorképzőre, azonban még több „befektetésre” lesz szükség. A már megtanult énekeket azonban bármikor elő tudom venni.

Tanulságok, amelyeket szereztem:

- Az embereket nem szabad hagyni a közömbös magatartásban, nem mondhatunk le az igényességről még faluhelyen sem. Az emberek is igénylik a törődést, a hitben való növekedést, s azt, hogy tanítsák őket.
- A liturgia méltó végzésébe érdemes minden erőt és fáradságot befektetni. Helyes vágányra teszi az emberek lelki életét és ráirányítja hitünk titkaira a figyelmet, sőt részéssít bennük.
- Szükséges, hogy az énektanítást liturgikus nevelés is kísérje.
- Nagy erő, ha a plébánossal összhangban történik mindez.
- Nem szabad túlbecsülni a közösség lehetőségeit és energiáit, többet követelni, mint amennyit tudnak – helytelen. Sok türelemre, fokozatosságra és szeretetre van szükség.
- Igyekezetünk befulladás, ha nem keresünk munkatársakat (orgonista, kántor, zsolttáros, kis liturgikus énekkar, fiatalok).
- Kell, hogy az egyházzene is legyen motorja, lelkes, igényes kántorra van szükség.
- Nem szabad elkeseredni és csalódni, ha valami nem sikerül, vagy másképpen sikerül. Az értékeket mindig nehezebb terjeszteni, mint az ócskaságokat. De megéri a fáradságot.

*Józsa Attila
a Hittudományi Akadémia (PPKE) hallgatója*

Nyári kántorképző

Az Albertfalvai Don Bosco Iskola (Budapest, XI. ker.) 1996. június 24-én nyitotta meg kapuit a Kántorképző hallgatói számára. A két napos felvételi vizsga után 107 hallgató nyert felvételt a négy évfolyamra. A határainkon kívüli országokból 14 hallgató érkezett. Felvidékről 6, Kárpátaljáról 2, Erdélyből 4, Vajdaságból 1 és az Egyesült Államokból 1.

A közel öt évtizede folyamatosan alakuló és már négy kurzusra terjedő tanfolyam a hallgatók iránt komoly követelményeket támaszt. Már az 1. évfolyamnál komoly szűrés van. Ugyanis nem elegendő a jó hallás vagy a választott énekek élénkítése, hanem a zeneiskolák 5. évfolyama zongora-tudása az indulási szint. Ezért ennek az évfolyamnak nemcsak új ismeretek közlése a feladata, hanem az egységes szintre való felhozás is. Így lehetséges, hogy vannak, akik könnyebben boldogulnak, de vannak, akiknek komoly erőfeszítéseket kell tenni az előrehaladás érdekében.

A felsőbb évfolyamok folytatják megkezdett tanulmányukat. Mivel nem automatikusan nyer felvételt az, aki az előző évben már itt tanult, jól lemérhető a hozzáállása és az egész évi szorgalma. Bizony, idén is előfordult, hogy „magabiztos egyéniségeket” kellett alsóbb osztályba utasítani.

Im már második éve új tárgyat is bevezettünk az eddigiek mellé. Látván, hogy a különböző alapok mennyi hiányosságot is rejtenek magukban, a zenetörténet előadásának folya-